

LA IMPROVISACIÓ RÍTMICA COM A RECURS PER FOMENTAR LA MOTIVACIÓ A LES AULES DE MÚSICA.

Treball Final de Grau de Mestre d'Educació Primària

Jordi MASFERRER i TOMÀS

Treball final de Grau

Professor: Lluís Solé

Grau en Mestre d'Educació Primària

Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes

Universitat de Vic, 13 de maig de 2016

Índex

1. Introducció.....	7
1.2 Objectiu i Qüestions de Recerca.....	8
2. Marc Teòric.....	9
2.1 La Creativitat.....	9
2.1.1 La Creativitat a les Aules de Música.....	10
2.2 La Improvisació.....	11
2.2.1 La Improvisació Musical.....	11
2.2.2 La Improvisació i l'Escola.....	13
2.3 La Motivació.....	14
2.3.1 Què entenem per motivació?.....	14
3. Aplicació pràctica.....	18
3.1 Justificació.....	18
3.2 La propstra didàctica.....	19
3.3 Instruments de recollida de dades.....	19
3.4 Descripció de les sessions.....	19
3.5 Resultats.....	21
3.5.1 Rúbrica d'Avaluació i els seus Indicadors.....	22
3.5.2 Gràfiques dels Resultats del Qüestionari d'Autovaluació..	23
4. Conclusions.....	26
5. Bibliografia.....	29
6. Annexos.....	31
6.1 Rúbrica d'observació directe (Activitat 1 i 2).....	31
6.2 Qüestionari d'Autovaluació (Activitat 1 i 2).....	33
6.3 Valoracions personal dels alumnes.....	34
6.4 Partitura rítmica (Sessió 1 i 2).....	35

Resum

Aquest treball consta de quatre activitats, realitzades durant dues sessions amb 21 alumnes de 3r curs de l'Escola Juncadella de La Cellera de Ter durant el període de pràctiques III. La proposta es porta a terme a partir d'aquestes quatre activitats, dues d'elles pautades i les altres dues improvisades amb l'objectiu de comprovar si la improvisació rítmica és un recurs positiu per fomentar la motivació a les classes de música. Per avaluar-ho, fem servir l'observació directe i un qüestionari d'autoavaluació dels alumnes. A partir de la Teoria de l'Atribució de Wainer (1986) s'han creat uns indicadors i un qüestionari d'autoavaluació per tal de poder atribuir quines són les causes per poder identificar el grau de motivació d'un alumne. Els resultats obtinguts han estat contrastats i posteriorment analitzats a partir dels diferents indicadors i de les respostes dels alumnes. Tot i així, aquests resultats no es poden generalitzar, ja que només s'han extret d'un total de 21 alumnes i concretament de dues sessions portades a terme en la mateixa escola i curs. Per tant, caldria ampliar la recerca a un major nombre d'alumnes de diferents entorns socials i escolars.

Paraules clau: improvisació rítmica, motivació, creativitat, instruments, música.

Abstract

This project includes four activities developed during two sessions which have been carried out with twenty-one students of the third course of Primary in Juncadella School in La Cellera de Ter during my third internship. My proposal is about these four activities which two of them have been realised providing some guidelines for carrying them out and the other two have been developed in an improvising way. The target of this project is to prove if the rhythmic improvisation is a positive resource to promote the motivation during the class of music. Moreover, in order to evaluate it, we have used from one hand, direct observation and from the other hand we have used a self-assessment survey. Taking into account de Wainer Assignment Theory (1986) we have created different indications and a self-assessment survey in order to assign which are the different causes to identify the students motivation level. Afterwards, we have obtained

different results from the indications and from the self-assessment survey and these results have been verified and after analysed.

Despite that, we have to mention that these results can not be generalized because they have been extracted from only twenty-one students and in particular from two sessions developed in the same school and course. For this reason, it should be convenient to expand the search into a large number of students from different environments even social and educational.

Key words: rhythmic improvisation, motivation, creativity, instruments, music

Agraïments

Abans de desenvolupar aquest treball, vull escriure unes paraules d'agraïment a tota la gent que m'ha ajudat a fer-ho possible.

En primer lloc, donar les gràcies a l'Escola Juncadella per haver-me obert les portes de l'aula de música i poder dur a terme la meva proposta. Tanmateix, al meu company David, per haver-me cedit els instruments d'arreu del món.

En segon lloc, agrair a tots els mestres de la Universitat de Vic, i en especial als de música, en Lluís Solé i la Mercè Carrera, per ensenyar-me a vibrar, ensenyant música.

Finalment, vull agrair a la meva parella, la Laura, per haver-me ajudat a que tot agafes forma i sentit, i per aguantar els nervis dels darrers dies. També a la meva família per haver-me deixat els moments necessaris per dur a terme aquest treball sobretot durant l'últim mes.

Moltes gràcies.

La saviesa suprema és tenir somnis prou grans per no perdre'ls de vista
mentre es persegueixen.

Anònim

1. Introducció

Aquest projecte final forma part del Grau en Mestre d'Educació Primària, i l'assignatura inclou un seminari de Mètodes d'Investigació per tal d'ajudar en l'elaboració d'aquest treball de final de grau.

El present treball pretén identificar la importància de la improvisació rítmica a les aules de música com a fi de fomentar la motivació dels alumnes de cicle mitjà.

A patir de la meva estada de pràctiques a l'Escola Juncadella i de la meva proposta didàctica que es va dur a terme, es va poder observar i valorar com unes activitats d'improvisació musical ajudaven a cohesionar el grup/classe. Tanmateix, es va observar com alumnes amb dificultats per aquesta assignatura estaven motivats i demostraven seguretat davant de les activitats proposades.

Les motivacions personals que m'han portat a escollir aquest tema han estat diverses:

En primer lloc, la meva gran passió per la composició musical ha estat clau, ja que amb la meva trajectòria professional com a músic sempre he buscat un gran feedback amb el meu públic, i aquest fet m'ha portat moltes vegades a utilitzar la improvisació com a recurs per motivar la gent que he tingut davant meu.

En segon lloc, la necessitat i les ganes d'aportar nous recursos a les aules de música.

Tot i així, el meu principal repte és fer possible que tots els alumnes puguin participar i es sentin motivats dins d'una aula de música.

En aquest projecte es troba en primer lloc un apartat on es menciona l'objectiu del treball i les qüestions de recerca que es respondran al llarg del treball. Posteriorment, un marc teòric on s'analitzen les diferents corrents de diversos autors en relació a la creativitat, la improvisació i la motivació.

En segon lloc es detalla com es va dur a terme la proposta pràctica mitjançant una recollida de dades a través d'observacions directes, la rúbrica d'avaluació i el qüestionari d'autoavaluació dels alumnes. Tanmateix, es menciona els resultats extrets a través de les diferents sessions. Per últim, es troben les conclusions generals sobre els resultats del projecte, una bibliografia i uns annexos amb material divers.

1.2 Objectiu i Qüestions de Recerca

L'objectiu principal d'aquest projecte és **saber si la improvisació rítmica pot contribuir a afavorir la motivació a les aules de música.**

Per tal d'aprofundir l'objectiu, mencionat es plantegen unes qüestions de recerca que s'anomenen a continuació:

- Quan els alumnes improvisen estan més motivats?
- Què provoca que un alumne estigui més o menys motivat?
- Quins factors intervenen perquè un alumne estigui més o menys motivat?

2. Marc Teòric

2.1 La Creativitat

Des del punt de vista psico-antropològic cal fer menció en la idea que la característica o aptitud-actitud creativa és inherent al propi desenvolupament humà (Novaes, 1973). La creativitat és una potencialitat radicalment humana (la creativitat com a tret antropològic). Com ens diu (Marín, 1980, pàg . 27) "la persona és l'únic animal que inventa".

Considerant la mateixa idea anteriorment exposada, la persona com una entitat creadora del seu propi ambient i desenvolupament (Tejada, 1989), s'ha generat un canvi des del concepte de la creativitat com a do i talent (teoria de la genialitat), a una com a encàrrec i missió, on s'emfatitzen les condicions per a la seva promoció (teoria de potencialitat) (Heinelt, 1979), (Rodríguez, 2001).

Segons (Rodríguez, 2001) som éssers creatius i no ho podem evitar. No podem deixar de tenir identitat, d'expressar sentiments, de treballar cognitivament amb la informació; tampoc podem deixar de ser creatius, en major o menor mesura. Hem d'assumir que la creativitat no és només una obligació moral, és també una manifestació vital de la nostra existència. Quan deixem la nostra creativitat de costat, quan volem escapar d'ella, estem apartant-nos de la nostra humanitat, i per tant, deixem de ser, en part, persones.

Resulta complicat donar una definició de la creativitat. Es tracta d' un procés que té el seu començament quan alguna cosa ens desafia o ens inquieta, d'un procés que va més enllà del criteri original o nou. Per tant, si la teva resposta ha estat que no ets creatiu, t'equivoques, si ets humà ets creatiu.

Les paraules no són suficients per entendre el concepte de creativitat, la creativitat és i s'entén en la vivència diària d'allò que ens inquieta, que ens

preocupa, que ens posa en moviment, que suscita un pensament, un sentiment, una idea.

Hem de cercar definicions creatives de la pròpia creativitat. A l'hora de capturar teòricament el significat complex de la construcció creativa, des d'un punt de vista individual-psicològic, Rodríguez (2001) ens diu: "es podria estructurar les diverses comprensions sobre aquesta realitat en dues concepcions, situades cronològicament, una al passat i l'altre al present. "

2.1.1 La Creativitat a les Aules de Música

Passem tot seguit a valorar aquells aspectes específics de la creativitat referents a l'aprenentatge de la música en entorns escolars.

B. Pliar (2006) ens diu que s'ha partit de la idea que la creativitat és un constructe molt complex que depèn de molts factors: socials, personals, instruccional, emocionals i contextuals.

El procés d'ensenyament-aprenentatge implica per una banda tant aspectes de disseny i selecció de objectius i continguts, com metodològics i d'avaluació, els quals incideixen en l'educació de la creativitat. D'altra banda, pel que fa específicament a la música, no s'ha d'oblidar que és un llenguatge amb les seves pròpies regles i estructures, subjecte a més, a corrents estilístiques.

Dit això, començarem per distingir dos conceptes relacionats entre sí però diferents: "exploració" del so i el que considerarem "processos de creació musical". Com passa amb qualsevol altre llenguatge, cal conèixer els seus elements per expressar-se i poder comunicar-se a través d'ell. El coneixement d'aquests elements pot haver-se realitzat per mitjans formals o no formals, per tant no cal estudiar en un centre musical específic per a crear música, però no direm creació musical al resultat de combinar sons per simple casualitat sense que hi hagi un procés conscient d'utilitzar els elements del llenguatge musical amb intenció expressiva.

Quan un nen està aprenent a parlar confon les paraules, les pronuncia malament, construeix les frases de forma equivocada o inventa vocals diferents, no diem que és un gran creador literari; quan ens acostem al món sonor i investiguem amb els seus elements: diferents instruments,

intensitats, ordenem les notes formant melodies, no estem sent creadors musicals.

En tots dos casos estem descobrint els elements d'un llenguatge i aprenent les seves lleis i formes expressives. Si bé la creativitat necessita d'aquests processos d'investigació i exploració, no són els únics que constitueixen la creativitat en sí mateixa. La creativitat és un procés intencional i no és fruit de la casualitat.

2.2 La Improvisació

2.2.1 La Improvisació Musical

Per iniciar aquest apartat vull fer referència al concepte d'improvisació musical, que planteja Hemsy de Gaínza (1983, p.11) com aquella " execució sonora instantània produïda per un individu o grup d'individus que va des de la llibertat total, fins a la subjecció de pautes estrictes, i des de la situació espontània fins a la participació de la consciència mental ". S'hi fan servir materials i instruments sonors específics, així com també elements de l'ambient i del potencial musical intern de cada persona. Com a conseqüència en resulten dues classes de conductes: la d'exploració i de manipulació, i la que permet l'expressió de l'interior de l'individu.

S'ha de tenir present que un dels objectius bàsics de l'educació musical consisteix a estimular les possibilitats de comunicació i d'expressió, per tal de permetre el desenvolupament social, cognitiu i psicomotor dels nens. La música és un llenguatge excel·lent per propiciar aquest creixement integral, ja que es pot afirmar que el cos humà sintetitza l'harmonia de la vida, i en ell hi trobem els sentiments i la veu que permeten expressar les emocions mitjançant les melodies que s'executen i en explorar cada part del cos descobrint possibilitats rítmiques i sonores que faciliten l'expressió individual i col·lectiva.

La música és una manifestació artística, expressiva i comunicativa, que anuncia la bellesa interior de l'ésser humà amb la ressonància transcendent del seu projecte personal i col·lectiu. Res més afortunat que pensar en

recórrer a ella per fer de mediatra del desenvolupament integral, motiu central de la seva educació (Zorrillo 1995 , pàg. 9).

Improvisar amb la música és equivalent a jugar, a construir amb sons, ritmes i formes. "La improvisació musical és la forma que millor representa el joc simbòlic sonor. El mateix que passa amb el joc, neix de la curiositat manipuladora sobre la sonoritat dels instruments musicals en la recerca del seu significat (Pastor, 1997, pàg. 37). Quan experimentem amb elements sonors sorgeixen idees musicals que es combinen i s'ordenen sota la percepció auditiva. De la mateixa manera, les decisions que es prenen executades a l'instant, provoquen plaer a jugar i inventar amb el so en recerca d'una interpretació cada vegada més expressiva. Per aquesta raó a l'improvisar es tenen en compte els elements amb els que es juga, els objectius o el per què es juga, i a més la forma en què es juga, és a dir, les tècniques de la improvisació. La improvisació constitueix una pràctica molt utilitzada pels compositors durant la fase de preparació de la seva obra, en la recerca d'idees musicals interessants. De la mateixa manera s'ha utilitzat com una forma d'interpretació des de temps remots fins als nostres dies, concebent fins i tot en algunes cultures i gèneres musicals com un element necessari, com és el cas de la música flamenca o del jazz, on aquest procediment és imprescindible en la seva execució.

Quan s'improvisa es parteix d'una sèrie de recursos que vénen a constituir la base per realitzar la creació musical, no és tocar per tocar sense cap sentit, és un procés de construcció. "La improvisació és un procediment d'interpretació musical que com tot joc, té unes regles que s'apliquen abans de començar, en el moment d'iniciar i durant la improvisació "(Palacios, 1997, p.31). S'han de guiar als alumnes perquè expressin musicalment el que desitgen, ja que no es tracta d'un desenfrenament sonor. Amb la improvisació es reuneixen particularitats interessants que porten com a resultat interpretacions artístiques. És així, com es pot recórrer per exemple a esquemes rítmics senzills, frases musicals, combinacions de timbres i altres elements útils per iniciar el treball de la improvisació. A partir d'aquestes possibilitats es planteja una hipòtesi del que es pensa fer, a continuació s'inicia l'etapa per explorar les possibilitats sonores o rítmiques de l'instrument musical o del material que té per treballar, després es

realitzen diferents pràctiques amb els mateixos per tal de millorar l'execució i l'expressió, i finalment amb el descobriment d'altres probabilitats s'enriqueix el treball de la improvisació.

2.2.2 La Improvisació i l'Escola

La improvisació és un recurs de gran utilitat a l'escola perquè facilita la integració amb altres àrees i continguts escolars de forma regular i la utilització d'estratègies metodològiques diferents i creatives mitjançant l'ús de diverses consignes sonores. "La improvisació a l'escola és un recurs didàctic més, que pot tenir objectius experimentals o de reforç "(Marquina, 1997, pàg.71). No obstant això, malgrat els beneficis que ofereix la improvisació a l'escola, cal que el procés d'improvisació no es realitzi tan sols per la casualitat, sinó més aviat que sigui el resultat d'una execució conscient dels estudiants, en utilitzar un ritme, un so, un efecte sonor especial d'algun objecte, o altres estímuls que es converteixin en consignes i que motivin als nens per realitzar l'execució d'aquest.

La música en sí mateixa és un joc, que consisteix a organitzar sons per utilitzar-los i amb ells expressar alguna cosa en especial. La música de la mateixa manera que el joc és fruit de la imaginació. Per aquesta raó en aquest procés d'improvisació musical, l'esquema rítmic o melòdic que es pensa, és el que s'executa a la vegada, és una manera de compondre sense escriure la música. "Quan una persona és capaç d'improvisar música, fa una cosa tan espontània com posar-se a parlar el llenguatge corrent, és parlar musicalment " (Moraleta, 1998, p.16). Com a conseqüència, en posar en pràctica la improvisació s'aprèn i es fa música de forma divertida, com si es tractés d'un joc on s'estableix un diàleg entre el docent i els escolars. Algunes vegades es parteix d'alguna cosa que han conegut amb anterioritat però plantejada en contextos diferents. En altres ocasions el punt de partida consisteix en la aplicació constant d'allò que s'està aprenent perquè es millori amb la pràctica. De la mateixa manera, aquests mateixos principis es poden incorporar per reforçar continguts de les matèries bàsiques de l'escola, mitjançant l'aplicació de la música amb improvisacions basades amb esquemes rítmics, cants, execucions d'instruments de percussió o

d'instruments melòdics. "El que s'aprèn amb la improvisació resulta molt significatiu, ja que es fa música com el que fa servir un llenguatge natural ". (Moraleta, 1998, p.16).

2.3 La Motivació

2.3.1 Què entenem per motivació?

Segons García Bacete (1997) podem dir, que la motivació en termes generals és la palanca que mou tota conducta, és el que ens permet provocar canvis tant a nivell escolar com de la vida en general. En definitiva, podem dir, que és un conjunt de processos implicats en l'activació, direcció i persistència de la conducta. La motivació està formada per tots aquells agents que són capaços de provocar, mantenir i dirigir la conducta cap a un objectiu.

Per classificar la motivació podem fer-ho segons els motius primaris o biològics i motius secundaris o socials.

- Motius primaris o biològics: aquests estan directament associats als motius primaris de l'ésser humà des del naixement: quan té gana, menja; quan té son, dorm. Estan directament relacionats amb la conservació de l'individu i de l'espècie.
- Motius secundaris o socials: aquests no tenen relació amb els altres, ja que aquests són apresos, encara que deriven de les emocions dels anteriors, com ara el prestigi i la interacció social.

És molt difícil cobrir la satisfacció d'una necessitat superior qui no tingui satisfeta les necessitats inferiors. Per exemple, és molt difícil motivar els nostres alumnes en una classe de matemàtiques a última hora, després d'una classe d'educació física d'on tots vénen esvalotats. Tanmateix, és molt difícil que un alumne estigui interessat en alguna cosa, si des del dia anterior no ha menjat res i per tant no té coberta la seva necessitat bàsica.

Podem parlar de dues maneres de motivar: motivació intrínseca i motivació

extrínseca.

Motivació intrínseca.

És la motivació resultant dels reforçadors i interessos personals que són inherents a l'activitat en sí. Això exigeix que els mestres seleccionem activitats en què els alumnes participin activament, perquè els alumnes gaudeixin o simplement els agradi perquè estiguin interessats.

Motivació extrínseca.

La motivació extrínseca és la que sorgeix quan el que recompensa o castiga al nen/a són externes a ell. Estarà determinada per un altre subjecte, que és qui controla la conducta. La motivació extrínseca, és la motivació que passa quan donem reforçadors o recompenses als alumnes, això es vincula a l'acompliment reeixit d'una tasca amb l'obtenció de resultats que es valorin.

En la mesura que aquest és un tema important i molt estudiat, s'hi poden trobar multitud de teories, també aplicades a l'ensenyament. Les teories associacionistes eren conductistes o partien de la investigació amb animals. Per a aquestes, la motivació era externa i basada en el reforçament (Thorndike 1982, Skinner 1973). La motivació interna és més pròpia de les teories cognitivistes.

Abraham Maslow (1954) és segurament l'autor més conegut. Però gairebé tots els psicòlegs han elaborat una teoria i un catàleg de motivacions humanes. La motivació és condicionada per necessitats que poden variar segons el moment de la vida de cada individu. Els motius, doncs, són personals. Més d'un motiu pot actuar simultàniament dins d'una àrea de necessitats. La primera motivació d'un subjecte és la satisfacció de les seves necessitats més primàries, condició ineludible per a passar a satisfer altres nivells més elevats. Tots tenim necessitats de baix nivell i altres de nivell superior. Les motivacions són jerarquitzades de manera ascendent.

La teoria de Maslow 1943 comprèn tres tipus de necessitats:

Personals: de supervivència o biològiques, de seguretat (física, psicològica o social) d'amor i afecte, o de pertinença.

Socials: de reconeixement o prestigi (autoestima) i d'autorealització personal autèntica.

Intel·lectuals: de saber i comprendre, que, juntament amb les necessitats estètiques, van ser afegides posteriorment a la jerarquia que es representa en el triangle següent:

Taula 1: Necessitats humanes segons Maslow (1943)

Teoria de l' Atribució de Weiner (1986)

Tothom atribueix a diferents causes l'explicació del per què les coses passen d'una determinada manera. Les respostes dels alumnes, sempre són subjectives. Poden ser: capacitat, esforç, sort, ajuda, interès i claredat de les instruccions rebudes.

Les causes de l'èxit o del fracàs, segons Weiner (1986), poden ser internes o externes, estables o variables, controlables o no controlables, tal com es recull en la taula següent:

Taxonomia de les causes de l'èxit o fracàs percebudes com a tals (Weiner, 1986)

<i>Causas internes</i>		<i>Causas externes</i>		
<i>Estables</i>		<i>Variables</i>	<i>Estables</i>	<i>Variables</i>
Controlables	Esforç habitual: estudio molt	Esforç immediat: no em vaig preparar prou	Actituds del professorat: no li caic bé, em té mania	Ajuda no habitual: no ho hauria aconseguit mai tot sol...
No controlables	Capacitat, habilitat: se'm dóna bé	Estat d'ànim: avui no estic per...	Duresa o dificultat de la tasca: era massa difícil	Sort: justament vaig llegir aquest tema abans de l'examen

Taula 2: Taxonomia de les causes de l'èxit o fracàs percebudes com a tals (Weiner, 1986)

Hi ha el perill d'atribuir l'èxit o el fracàs a causes internes estables incontrolades perquè poden fer variar o inhibir la motivació. Quan l'alumne diu: «No puc més.» Cal relacionar la tasca escolar amb un veritable esforç personal. Elogiarem, per tant, l'èxit aconseguit com a fruit del treball, ja sigui individual o col·lectiu.

«L'èxit escolar augmenta la motivació fonamentalment quan els alumnes atribueixen els resultats al seu esforç i no a altres persones o factors que no poden controlar» (Wittrock, 1986, p. 578). «L'estructura motivant preveu una metodologia activa i es fonamenta en la comunicació, la descoberta i la participació de tots» (Wittrock, 1986, p. 10).

3. Aplicació Pràctica

3.1 Justificació

Aquest apartat pretén recopilar dades sobre la influència que pot tenir la improvisació rítmica a les aules de música amb un total de 21 alumnes de 3r curs de primària de l'Escola Juncadella del poble de La Celler de Ter. Aquest projecte pretén treballar la improvisació rítmica, la creativitat i la motivació a partir de diferents teories i mètodes, donant importància a la experimentació mitjançant elements molt simples, tot buscant el desenvolupament personal i musical dels alumnes.

Durant l'estada de pràctiques es va poder observar una manca de motivació i inseguretat en molts alumnes durant les classes de música i a partir d'aquest fet és quan es va plantejar la importància de la improvisació a les aules de música. Per aquest motiu es decideix realitzar dues sessions d'una hora de durada cada una d'elles, on la idea és a partir de dues activitats, obtenir uns resultats i una posterior avaluació. La primera activitat consta d'una activitat totalment guiada seguint una partitura rítmica i l'altre activitat consisteix en ser una activitat totalment improvisada.

Tal com diu Pastor (2009) la improvisació musical és la forma que millor representa el joc simbòlic sonor, el mateix que passa amb el joc, neix de la curiositat manipuladora sobre la sonoritat dels instruments musicals en la recerca del seu significat, i amb aquesta proposta es pot observar si el fet que un alumne improvisi és conseqüència de que està més motivat.

3.2 La Proposta Didàctica

En aquest apartat es troba la descripció detallada de les sessions que s'han dut a terme durant el meu període de pràctiques i d'on se n'han extret els resultats per aquest treball.

3.3 Instruments de Recollida de Dades

El primer instrument de recollida de dades s'ha realitzat a través de dues rúbriques d'observació directe per cada una de les activitats portades a terme durant dues sessions realitzades, d'on se n'han extret les hipòtesis. Per l'observació directe s'han realitzat unes gravacions que ens han ajudat a poder plasmar millor tota la informació. El segon instrument utilitzat ha sigut un qüestionari d'autoavaluació on els alumnes han contestat les preguntes formulades i d'on se n'han pogut extreure uns resultats. A partir d'aquestes preguntes ens ha ajudat a poder treure conclusions sobre cada una de les activitats.

3.4 Descripció de les sessions

En aquest apartat es descriu detalladament cada una de les dues sessions amb les corresponents activitats 1 i 2.

Les sessions tenen una durada d'una hora i estan formades per una introducció prèvia de durada aproximada de 20 minuts on es contextualitza el desenvolupament de l'activitat 1, pautaada i de l'activitat 2, improvisada. Per l'activitat 1 s'utilitza una partitura rítmica amb sis línies rítmiques de quatre compassos. En canvi per l'activitat 2 no s'utilitza cap partitura sinó que és totalment improvisada. Els sis instruments que s'utilitzen per les dues activitats són: Les Tables, El bol cantador, Darbuka, Cajón, Mu-yu, Djambé originaris de La Índia, Nepal, Jordània, Perú, Xina i Àfrica. Un cop finalitzades les dues activitats, els alumnes fan una autoavaluació mitjançant unes preguntes.

Sessió 1

La sessió 1 es desenvolupa de la següent manera:

En primer lloc, es van a buscar els alumnes i arriben a l'aula. Tots pregunten i estan sorpresos sobre el gran nombre d'instruments. Poc a poc es van fent preguntes sobre el que pot passar amb tot el que estan veient allà.

Es prepara a consciència tota la classe, els instruments, la música i l'organització. Es vol crear un bon ambient i que la primera mirada que tinguin els alumnes sobre el que anem a treballar sigui impactant.

El primer que es fa és posar una audició on poden escoltar els instruments que es troben a l'aula, i poc a poc es van identificant. Se'ls explica que són instruments de diferents països i s'identifiquen les seves principals característiques.

Una vegada s'han vist tots els instruments i s'ha pogut conèixer el seu origen, s'organitza la classe en rotllana i es reparteixen els diferents instruments a cada alumne perquè puguin comprovar com són i com sonen.

Un cop han entrat en contacte amb els instruments se'ls planteja l'activitat número 1. Per començar s'assignen grups de 5 i 6 alumnes. En aquesta activitat es treballa a partir d'una partitura rítmica molt simple, que consta de 6 línies rítmiques i sis compassos . En el cas del grup de cinc alumnes s'anul·larà l'última línia rítmica.

Els grups s'organitzen de la següent manera: tres estan formats per cinc alumnes i un grup per sis alumnes. Seguidament s'asseuen a terra per grups i mirant la pissarra. S'escull el primer grup per tal que es col·loquin davant la resta de la classe i se'ls hi reparteix a cada un d'ells un instrument i una partitura amb un ritme que hauran de tocar durant dos minuts per grup. Un cop han finalitzat deixen pas al grup següent i així amb tots els grups.

Durant el transcurs de l'activitat 1 es fa una gravació per un posterior anàlisi de resultats.

En segon lloc, es duu a terme l'activitat 2. Aquesta activitat és totalment improvisada per això els alumnes fan els grups ells mateixos i trien els instruments que volen tocar cada un dels membres del grup. Entre tot el

grup classe decideixen quin serà el primer grup que sortirà a tocar. Quan surt el grup cada membre tria l'instrument a tocar i tenen dos minuts per organitzar-se dins el grup i per tant saber quin ritme farà cada membre de manera improvisada i crear una petita peça d'improvisació rítmica. Aquesta activitat número 2 té la mateixa durada que l'activitat 1 que és també de dos minuts. Igual que a l'activitat 1, un cop ha finalitzat el primer grup, es deixa pas al grup següent i així amb tots els grups. El procediment d'obtenció de dades és el mateix que a l'activitat 1 i per tant també es grava l'activitat.

Per finalitzar la sessió se'ls hi reparteix un qüestionari d'autoavaluació per tal que contestin a les preguntes plantejades.

Sessió 2

Es van a buscar el alumnes i es porten fins a l'aula. Aquesta vegada no es mostren tant sorpresos perquè ja han vist els instruments durant l'altre sessió.

Es fa un repàs de la sessió anterior i de nou se'ls hi planteja l'activitat 1 i 2 amb la qual cosa aquesta sessió 2 es desenvolupa de la mateixa manera que la sessió 1. A diferència de la sessió 1, es considera invertir l'ordre de les activitats 1 i 2 per veure si el fet de començar amb l'activitat 2, d'improvisació, té alguna influència en l'obtenció dels resultats.

A l'activitat 1 també es fa servir una partitura rítmica amb 6 línies rítmiques de quatre compassos però en aquest aquesta partitura és diferent de la partitura utilitzada a la sessió 1.

Al finalitzar l'activitat 2 i 1 s'entrega el qüestionari d'avaluació per tal que els alumnes contestin les preguntes formulades.

3.5 Resultats

En aquest apartat es pretén presentar els resultats obtinguts mitjançant la recollida de dades a partir de la rúbrica d'observació i dels seus indicadors i també del qüestionari d'autoavaluació dels alumnes.

Seguidament s'exposaran els resultats obtinguts del qüestionari en forma

de gràfiques en relació a les activitats 1 i 2.

3.5.1 Rúbrica d'Avaluació i els seus Indicadors

Indicador 1. Mostra interès i segueix amb atenció l'activitat proposada amb partitura:

Podem apreciar que 7 dels alumnes estan molt atents i mostren interès per l'activitat. En canvi, tenim 10 alumnes que puntualment es distreuen amb facilitat. Contràriament, 4 dels alumnes no estan atents ni mostren interès i cal cridar-los l'atenció.

Indicador 2. Fa preguntes sobre els diferents instruments i sobre l'activitat:

En relació a aquest indicador podem determinar que un gran nombre d'alumnes, un total de 19, mostren molt d'interès pels instruments i sobre la manera de com tocar-los, mentre que 2 dels alumnes es mostren indiferents sense fer pràcticament cap mena de pregunta.

Indicador 3. Sap identificar les principals característiques dels instruments:

Al iniciar la sessió es fa una explicació de cada un dels instruments tal i com ja s'ha explicat en l'apartat de la proposta didàctica. Per tant, després de formular preguntes als alumnes amb la intenció d'obtenir un feedback, considero que un total de 15 alumnes saben identificar perfectament les característiques dels instruments, mentre que 5 alumnes saben identificar alguns dels instruments i només 1 alumne es mostra indiferent.

Indicador 4. Sap tocar els diferents ritmes proposats en la partitura:

En aquest punt la gran majoria dels alumnes presenten grans dificultats. Per tant, 10 alumnes els hi costa molt tocar algun dels ritmes proposats. Tanmateix, 8 alumnes saben tocar tots els ritmes proposats i 3 alumnes no saben llegir cap ritme de la partitura.

Indicador 5. Mostra predisposició davant l'activitat proposada amb partitura:

En relació a aquest indicador un total de 14 alumnes no presenten una bona predisposició per l'activitat guiada, en el moment de llegir la partitura. En canvi, 7 dels alumnes mostren una bona predisposició davant l'activitat.

Indicador 6. Mostra respecte per la resta de companys del grup al dur a terme l'activitat guiada amb partitura:

S'ha pogut quantificar un total de 18 alumnes no han generat conflicte dins el grup, ja que se'ls hi ha entregat els instruments i no els han hagut d'escollir, mentre, que la resta d'alumnes, un total de 3 han generat algun petit conflicte.

Indicador 7. Mostra interès i segueix amb atenció l'activitat improvisada:

Podem apreciar que 14 dels alumnes estan molt atents i mostren molt d'interès per l'activitat. Per contra, tenim 6 alumnes que puntualment es distreuen amb facilitat i 1 dels alumnes no està atent ni mostra interès.

Indicador 8. Mostra respecte per la resta de companys del grup al dur a terme l'activitat improvisada:

Es pot determinar que una part dels alumnes els hi costa respectar la resta de companys en el moment de l'activitat, concretament en el moment d'escollir l'instrument a tocar, un total de 10 alumnes són els que s'ha detectat que generen algun tipus de conflicte, mentre que la resta d'alumnes no han generat cap tipus de conflicte.

Indicador 9. Sap improvisar els ritmes i es mostra creatiu:

En aquest indicador es pot apreciar que gairebé tots els alumnes, 19 saben improvisar ritmes i mostren una actitud creativa, mentre que 2 es mostren indiferents.

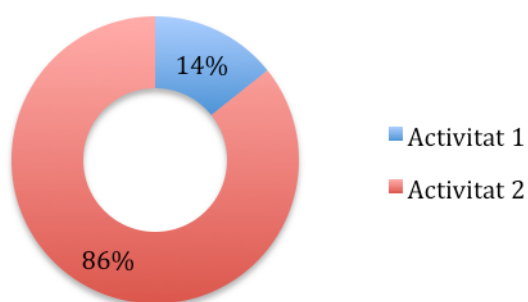
Indicador 10. Sap identificar quin és el seu rol dins el grup classe en el moment de la improvisació:

La gran part dels alumnes saben quina és la seva funció dins el grup en el moment de dur a terme l'activitat d'improvisació. El total d'alumnes ha sigut de 20 alumnes per contra d'1 alumne que s'ha mostrat indiferent.

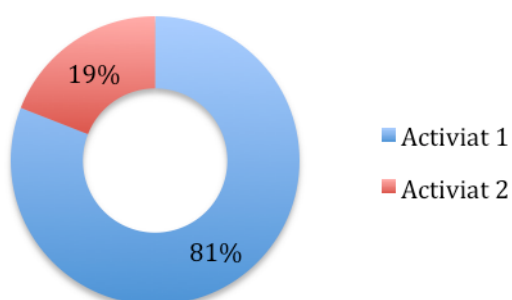
3.5.2 Gràfiques dels Resultats del Qüestionari d'Autovaluació

Seguidament s'exposen els resultats en forma de gràfiques que s'han extret de les preguntes d'autovaluació realitzades al final de cada sessió als alumnes.

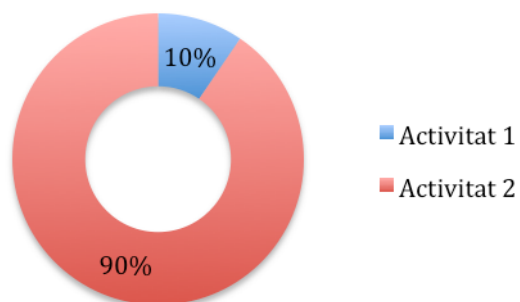
1. Amb quina de les dues activitats t'has sentit més bé?

2. Quina t'ha suposat més esforç?

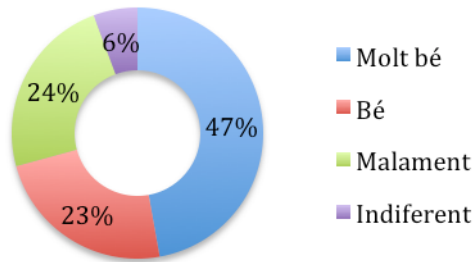
3. Amb quina de les dues t'has sentit més motivat?

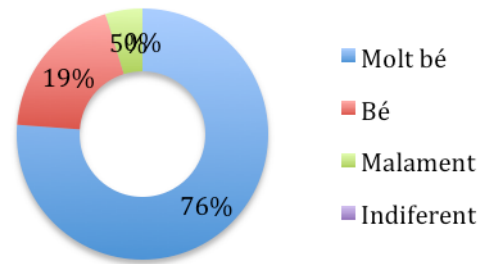

4. Com t'has sentit?

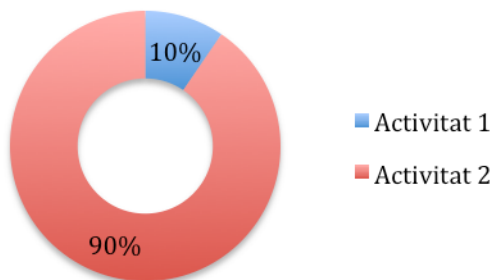
Activitat 1

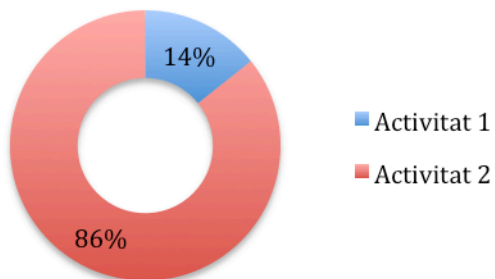
Activitat 2

5 Quina creus que ha estat més original?

6. Quina creus que ha estat més interessant?

4. Conclusions

En aquest apartat es pretén extraure les conclusions a partir dels resultats obtinguts, per una banda, a través dels indicadors de la rúbrica d'avaluació i per l'altra, mitjançant les preguntes del qüestionari entregat als alumnes.

En primer lloc, si es tenen en compte l'indicador 1, on es considera l'interès que ha generat en els alumnes l'activitat 1, la realitzada amb partitura, i l'indicador 7, l'interès que els ha generat l'activitat 2, l'activitat improvisada, s'ha pogut observar que la majoria dels alumnes han considerat molt més interessant l'activitat 2 per sobre de l'activitat 1. Aquest resultat és fruit del fet que els alumnes no estan habituats a realitzar activitats d'improvisació sinó que les activitats sempre són guiades per la seva mestra.

En relació a l'indicador 2 i 3, un gran nombre d'alumnes s'ha mostrat molt interessat pels instruments utilitzats per les dues activitats preguntant en tot moment les característiques dels diferents instruments. Aquest fet ens ha servit per quantificar l'interès que tenen els alumnes davant d'uns instruments que són nous per ells, indiferentment de si l'activitat és pautaada o bé improvisada. Per tant, l'ús de materials diferents i originals és un factor a tenir en compte de cara a incentivar la motivació davant d'una activitat.

Pel que fa a l'indicador 4 i 5, s'ha observat que la majoria dels alumnes presenten forces dificultats per llegir la partitura. Tanmateix, s'ha observat que la predisposició dels alumnes és reticent en el moment de llegir la partitura i tocar el ritme escrit en la partitura. Aquest aspecte està relacionat amb la manca de preparació dels alumnes davant el saber llegir les notes d'una partitura.

Pel que fa a l'indicador 6 i 8, s'ha observat que han realitzat l'activitat 1, pautaada han acceptat bé les pautes i no han tingut gairebé cap problema pel fet que se'ls hi entregués els instruments i no els poguessin escollir. Contràriament, al realitzar l'activitat 2, improvisada, s'han generat diversos conflictes al escollir els diferents instruments fruit de la mateixa motivació i ganes de tocar l'instrument.

En relació a l'indicador 9 i 10, s'ha observat que gairebé tots els alumnes es mostren molt creatius i saben improvisar els ritmes. Pel que fa al rol que tenen que adoptar dins el grup en el moment de la improvisació s'ha observat que molts dels alumnes tenen molt clar el que tenen que fer dins el grup. Aquests fets s'atribueixen a la motivació que tenen davant una cosa nova i és una clara evidència que la improvisació és un bon recurs per fomentar la motivació.

Un cop analitzades les respostes del alumnes es pot observar que el major percentatge d'alumnes el trobem sempre a l'activitat 2, que és l'activitat d'improvisació. Tot i així, hi ha alguns alumnes que es mostren negatius davant les dues activats. Aquest fet caldria treballar-lo amb més sessions i intentar buscar recursos per crear una bona cohesió de grup i evitar així conflictes que repercuteixin negativament en alguns alumnes. Cal destacar que en el moment de plantejar el qüestionari als alumnes, algunes preguntes van generar molts dubtes, fet que provocà que el mestre hagués d'aclarir que es volia dir en cada pregunta.

En relació a les preguntes que s'han plantejat a l'inici de la recerca, s'ha de dir que se n'ha obtingut una resposta de cada una d'elles, ja que s'ha pogut comprovar que els alumnes es mostren més motivats quan improvisen. Tanmateix, se n'han pogut identificar els diversos factors que intervenen en aquesta motivació i que en part no formen part de la improvisació, com seria el cas dels instruments utilitzats en la intervenció pràctica.

Un dels factor importants a considerar que fa que un alumne estigui més o menys motivat, és la preparació de cada sessió i la seva contextualització, ja que una bona explicació de com es durà a terme l'activitat, uns bons arguments sòlids influeixen en la motivació dels alumnes i com a conseqüència una participació activa d'aquests en l'activitat.

Considerant que l'objectiu principal d'aquest treball és saber si la improvisació rítmica pot contribuir al fet que els alumnes estiguin més motivats davant d'una activitat i després d'analitzar els resultats, s'ha pogut observar que la improvisació rítmica fa augmentar la motivació dels alumnes, sobretot en els que mostren una actitud negativa davant les

classes de música.

Un aspecte a tenir en compte i que en un inici no s'havia considerat és que la utilització de materials, en aquest cas instruments, diferents, originals, és un factor molt important de cara a motivar els alumnes, ja que possiblement si aquesta activitat s'hagués realitzat amb els instruments que toquen sempre a l'aula, els resultats haurien estat diferents.

Per finalitzar la realització d'aquest treball m'agradaria dir que m'ha servit per aprendre una mica sobre el món de la recerca. He hagut de buscar i sintetitzar la informació més important i dissenyar unes activitats per poder-ne obtenir uns resultats. Des d'un punt de vista personal continuo pensant que la improvisació és un bon recurs i que s'ha d'utilitzar a les aules de música, tot i que també penso que s'ha de fer dins d'unes pautes i amb uns objectius clars.

Com a futur mestre desitjo poder motivar igual o més que he fet durant la posada en pràctica d'aquesta proposta.

5. Bibliografía

Alsina, P. (1998). *Improvisación: Cuaderno de ejercicios* (p. 23-30). Graó música. (4)

Alsina, P. (1999). *La música en la escuela infantil: La música en la educación infantil* (p. 5-8). Eufonía. (14)

Arguedas, C. et al. (1987). *La improvisación musical hacia una educación creativa*. Heredia: Escuela de Música.

Alonso, J. (1991). *Motivación y Aprendizaje en el aula: Cómo enseñar a pensar*. Madrid: Santillana.

Alonso, J. i Montero, Y. (1992). *Motivación y Aprendizaje escolar*. en C. Coll, J. Palacios y A.

Beltrán, J. (1993). *Procesos, estategias y técnicas de aprendizaje*. Madrid:

Castillo, C. (1991). *Métodos, técnicas y organización*. Barcelona: Ediciones Ceac.

González, M. C., Tourón, J. i Gaviria, J. L. (1994). *La orientación motivacional intrínseco-extrínseca en el aula: Validación de un instrumento* (p. 35-51). Bordón. 46

González, R., Núñez, J. C., i García, C. D. (1994). *La motivación y las emociones del alumno*.

Hemsey de Gainza, V. (1983). *La improvisación musical*. Buenos Aires: Ricordi Americana.

Latorre, A., Fortes, M. C. (1997). *Aproximación al concepto de creatividad desde una perspectiva psicològica: Creatividad / Improvisación* (p. 7-21). Eufonía. (8)

Marquina, C. (1997). *La improvisación musical en la escuela: Creatividad / Improvisación*. Didáctica de la Música (p.71-77). Eufonía. (8)

Moraleta, A. (1998). *La improvisación: La música nacida del juego* (p.16-19). Graó música. (2)

Mc Clelland, D. C. (1985). *Human motivation*. Glenview, IL: Scott, Foresman. [Estudio de la motivación humana. Madrid: Narcea, 1989]

Palacios, F. (1997). *Sentencias, máximas y comentarios sobre el sonido y su orden: Creatividad/ Improvisación*. Didáctica de la Música (p.23-35). Eufonía. (8)

Pascual, P. (1997). *La ideación en la educación musical: Creatividad/ Improvisación*. Didáctica de la Música (p-37-50). Eufonía. (8)

Pascual, P. (2002). *Didáctica de la música*. Madrid: Prentice Hall.

Ruiz, N. C. (2002). *Expresión y Creatividad*. Santa Fé de Bogotá Colombia: Biblioteca del Educador Prolibros.

Sefchovich G, Walsburd G. (1997). *Expresión corporal y creatividad*. Méjico: Trillas.

Skinner, B. F. (1973). *Tecnología educativa*. Barcelona: Labor.

Weiner, B. (1980). *Human motivation*. Nova York: Holt, Rinehart & Winston.

Weiner, B. (1986). *An attributional theory of motivation and emotion*. Nova York: Springer-Verlag.

Zorrillo, A. (1995). *Juego musical y aprendizaje*. Colombia: Colección Aula Abierta.

6. Annexos

6.1 Rúbrica d'observació directe

ACTIVITAT 1 (GUIADA AMB PARTITURA)

1. Mostra interès i segueix amb atenció l'activitat proposada.	Està molt atent a tot el que explica el mestre i mostra interès.	Puntualment es distreu i de vegades mostra interès.	No està atent a tot el que estem treballant i no mostra interès.
2. Fa preguntes sobre els diferents instruments i l'activitat.	Fa moltes preguntes sobre els instruments i sobre la manera de tocar-los.	Puntualment pregunta sobre els instruments i les seves característiques.	No pregunta mai sobre els instruments i les seves característiques.
3. Sap identificar les principals característiques dels instruments.	Sap identificar perfectament la majoria dels instruments i les seves característiques.	Sap identificar algun dels instruments i les seves característiques.	No sap identificar cap instrument ni dir cap característica.
4. Sap tocar els diferents ritmes proposats.	Sap tocar tots els ritmes proposats.	Sap tocar alguns dels ritmes proposats.	No sap tocar cap ritme.
5. Mostra predisposició davant l'activitat proposada amb partitura:	Sempre mostra bona predisposició.	Quasi sempre mostra bona predisposició.	No mostra bona predisposició.
6. Mostra respecte per la resta de companys del grup.	Sempre mostra respecte per la resta de companys del grup i participa d'una manera activa.	Quasi sempre mostra respecte per la resta dels companys del grup i participa de manera activa algunes vegades.	Té problemes amb la resta de companys del grup i no participa.

ACTIVITAT 2 (IMPROVISADA)

1. Mostra interès i segueix amb atenció l'activitat proposada.	Està molt atent a tot el que explica el mestre i mostra interès.	Puntualment es distreu i de vegades mostra interès.	No està atent a tot el que estem treballant i no mostra interès.
2. Fa preguntes sobre els diferents instruments i l'activitat.	Fa moltes preguntes sobre els instruments i sobre la manera de tocar-los.	Puntualment pregunta sobre els instruments i les seves característiques.	No pregunta mai sobre els instruments i les seves característiques.
3. Sap identificar les principals característiques dels instruments.	Sap identificar perfectament la majoria dels instruments i les seves característiques.	Sap identificar algun dels instruments i les seves característiques.	No sap identificar cap instrument ni dir cap característica.
4. Mostra respecte per la resta de companys del grup.	Mostra respecte per la resta de companys del grup i participa d'una manera activa.	Quasi sempre mostra respecte per la resta dels companys del grup i participa de manera activa algunes vegades.	Té problemes amb la resta de companys del grup i no participa.
5. Sap improvisar els ritmes i es mostra creatiu.	Sap improvisar tots els ritmes i es mostra molt creatiu.	Sap improvisar alguns ritmes i es mostra puntualment creatiu.	No sap improvisar cap ritme ni es mostra creatiu.
6. Sap identificar quin és el seu rol dins el grup classe en el moment de la improvisació.	Sap identificar en tot moment el seu rol dins del grup.	Sap identificar de vegades el seu rol dins el grup.	No sap identificar el seu rol dins el grup.

2. Qüestionari d'Autoavaluació (Activitat 1 i 2)

NOM.....

1. Amb quina de les dues activitats t'has sentit més bé?

ACTIVAT 1

ACTIVIAT 2

2. Quina t'ha suposat més esforç?

ACTIVAT 1

ACTIVIAT 2

3. Amb quina de les dues t'has sentit més motivat?

ACTIVAT 1

ACTIVIAT 2

4. Com t'has sentit?

Activitat 1:   Molt Bé   Bé   Malament   Indiferent

Activitat 2:   Molt Bé   Bé   Malament   Indiferent

5. Quina creus que ha estat més original?

ACTIVAT 1

ACTIVIAT 2

6. Quina creus que ha estat més interessant?

ACTIVAT 1

ACTIVIAT 2

Què és el que més t'ha agradat?

3. Valoracions personal dels alumnes.

M'ha agradat molt estudiar els instruments perquè me tots estoquem igual i tenem diferents sons. Em treballat amb grup i cada instrument era d'un país diferent i es tocaven diferents, era la primera vegada que tocava i sentia aquets instruments. Ens van fer moltes setes però n'ha van tocar i en vam fer de tocar-les a fer. La última que fa s'agui aquorant.

M'ha agradat molt perquè ens ha ensenyat instruments de diferents països, em apres coses noves i em tocat els instruments en grup.

Jo me divertit molt!!
U

Man agradat molt aquets dies perquè em va
instruments que no els coneixiam i el que
m'ha agradat més a sigut tocar els instruments,
l'instrument que m'ha agradat més es:
charango i les unghes de cabra no man
agradat gens sien molt de festic per a buena
va ser molt guai amb en Jordi.

4.1 Partitures rítmiques

PARTITURA ACTIVITAT 1 (SESSIÓ 1)

The image displays two systems of musical notation for a rhythmic exercise. Each system consists of three staves. The first system contains measures 10 through 11. The second system contains measures 12 through 16. The notation includes various rhythmic values such as quarter notes, eighth notes, and rests, with stems and beams indicating the rhythmic structure. The staves are connected by a large bracket on the left side.

PARTITURA ACTIVITAT 1 (SESSIÓ 2)

The image displays two systems of musical notation for a rhythmic exercise. Each system consists of three staves. The first system contains measures 4 through 7. The second system contains measures 8 through 12. The notation includes various rhythmic values such as quarter notes, eighth notes, and rests, with stems and beams indicating the rhythmic structure. The staves are connected by a large bracket on the left side.